

met:

Charity Musamba, projectcoördinator bij het Jubilee Zambia Schuldenproject. Ze studeerde rechten en ontwikkelingsstudies aan de Universiteit van Zambia. Ze behaalde in 1998 haar Master of Arts (doctoraal) in 'communicatie voor ontwikkeling', dat zich richt op de vraag hoe communicatie tussen mensen en vanuit de media de ontwikkeling van dorp, buurt of stad kan dienen. Veldwerk deed ze in het dorp Kampini, tegen de Malawiaanse grens.

Normen en waarden in

BRAM POSTHUMUS

In Zambia is na een veelbelovend begin alles stilgevallen: de economie, de politiek en de moraal. De geschiedenis van Charity Musamba's geboortestad Ndola in de Copperbelt provincie is Zambia's verhaal in een notendop. Na de ontdekking van enorme kopervoorraden werd de stad zeventig jaar geleden in ijltempo uit de grond gestampt en huisvestte al snel tienduizenden mijnwerkers en hun gezinnen. Die bloeitijd duurde tot in de jaren tachtig van de vorige eeuw.

Daarna kwam al even snel het verval.

U hebt onlangs een bezoek aan uw geboortestad gebracht. Wat trof u eraan?

Het is een spookstad geworden. Veel winkels hebben hun deuren gesloten. Er is geen verkeer op straat. De meeste industrie is weg. Er zijn ontzettend veel mensen werkloos. Bijna niemand heeft geld voor de eerste levensbehoeften, laat staan voor andere dingen. Vroeger was Ndola het meest bruisende uitgaanscentrum van de streek. Je had clubs, muziek, ontspanning, noem maar op. Dat is allemaal verdwenen. Maar wie weet, ik blijf hopen op een opleving.

Hopen tegen beter weten in? Zambia zit al anderhalf decennium in een diep dal en de klim naar boven is een hele zware. Zo was het toch niet bedoeld toen het land in 1964 onafhankelijk werd.

Onze eerste president, Kenneth Kaunda, had de ontwikkeling van het land en de solidariteit hoog in het vaandel: iedereen moest erop vooruitgaan. Zijn beleid leidde al snel tot tastbare resultaten: onderwijs, gezondheidszorg. En dat we politiek en economisch eindelijk ons lot in eigen handen hadden, gaf saamhorigheid. Maar er zijn ook vergissingen gemaakt. Ik noem onze deelname aan de bevrijdingsgevechten in de landen om ons heen, al het

geld dat we daarin en in de opvang van de vluchtelingen hebben gepompt. Het was belangrijk dat we hun strijd ondersteunden, maar we hebben daarmee tegelijkertijd ons eigen financiële graf gegraven. De begrotingstekorten waren gigantisch. En we zijn nooit gecompenseerd voor onze inspanningen.

Na 1990 verloor Kaunda de verkiezingen van Frederick Chiluba, die uit de vakbeweging voortkwam. In zijn kielzog traden nieuwe leiders aan...

We hadden een verandering nodig; de oude ploeg had te lang aan het roer gestaan. Maar intussen is de opbouw van de natie gestopt. Niemand is meer serieus met iets bezig. De nieuwe leiders hebben geen scrupules, ze geven alleen geld uit

“Ze praten goed maar ze stelen nog beter”

aan zichzelf, zien dit land als hun persoonlijke bezit. Dat is ook onder Chiluba's opvolger, Levy Mwanawasa, niet anders. Nog steeds zeggen de Zambianen over hun leiders: 'Ze praten goed maar ze stelen nog beter.' Solidariteit en ontwik-

keling zijn ingeruild voor egoïsme en individualisme. Het ergste gevolg daarvan is het morele verval. We staan stil, nee erger, we gaan achteruit. De regering en het bedrijfsleven zijn onverantwoordelijk en onethisch bezig. De lange lijst louche deals waar de regering-Chiluba voor eeuwig mee zal worden geassocieerd, is daar het overtuigende bewijs van. Overigens hebben de grote internationale financiële instellingen, met name het IMF en de Wereldbank, met hun rücksichtsloze privatiseringspolitiek de corruptie een stevig handje geholpen. Er is onlangs een groep opgericht, de Economic Task Force, die met de regeringen van onder meer België, de Verenigde Staten en Duitsland gaat onderzoeken waar de achterovergedrukte miljarden zijn gebleven. Dat is op zich een positieve ontwikkeling. Maar het einde van het liedje is natuurlijk toch dat onze kinderen weer van voren af aan moeten beginnen.

Kun je dan toch niet op zijn minst zeggen dat het tamelijk autocratische regime van Kaunda vervangen is door een democratie?

Het klopt dat er tot 1990 weinig tot geen democratische controle was. Maar de invoering van de democratie werd gebonden aan het ontvangen van westerse hulp. Het kwam niet van binnenuit. Het resultaat is dat we nu een nepdemocratie hebben. We hebben de uiterlijke kenmerken: een vrije pers, verscheidene politieke partijen. Maar wat schieten we daarmee op als er geen scholen zijn, als er geen werkgelegenheid is?

In 1999 trad u toe tot de Zambia Women's Lobby Group. Wat deed u daar?

Ik hield me bezig met de vraag hoe de deelname van vrouwen aan de politiek kan toenemen zodat hun belangen beter aan bod komen. We moeten in Zambia de traditionele rolverdeling van de man als kostwinner en de vrouw als huisvrouw ►

Zambia





doorbreken. Iedereen moet de kans krijgen te doen waartoe hij of zij in staat is. Het gaat me om gelijke kansen, zowel in de economie als in de politiek. Ik wilde weten hoe het kwam dat vrouwen geen voorzitter van een politieke partij werden. Ik heb ontdekt dat het ook aan de vrouwen zelf ligt. Tijdens mijn onderzoek kwam ik erachter dat het handjevol vrouwelijke politici dat we hebben niet anders opereert dan hun mannelijke collega's. Ze laten uitzoekwerk en contact met mensen over aan hun staf. Ze ondersteunen elkaar te weinig en bovendien hebben ze wel ambitie maar geen politieke agenda. De houding is er een van: ik kijk wel wat er gebeurt als ik die positie heb en ik kan dan altijd nog terugvalen op adviseurs... De meeste vrouwen die nu succesvol zijn, hebben hun studie kunnen doen in de tijd van Kaunda. Je zou dus denken dat ze de waarden van die periode meegenomen hebben. Ik bedoel: saamhorigheid, het idee dat je je land dient, dat je de samenleving iets teruggeeft als die voor je gezorgd heeft, je studie betaald heeft. Niet alleen maar aan jezelf denken. Maar niks daarvan: het gaat tegenwoordig alleen om status. En

hoe definiëren we tegenwoordig succes voor vrouwen? Net als voor mannen: als ze een goede baan hebben, geld verdienen, een mooi huis en een grote auto hebben. Dat komt door de westerse invloeden. Die vreselijke soaps. Daar ontlenen we hier ook onze maatstaven aan. Je moet goede connecties hebben of in het buitenland zijn geweest. Iets anders telt niet.

Er is in Zambia dus iets lelijk misgegaan met het leven, op alle terreinen: politiek, economisch, sociaal en moreel. Imitatie van het Westen leidt tot niets – maar wat stelt u daarvoor in de plaats?

De hele agenda van vrouwen moet opnieuw worden vastgesteld. We moeten terug naar het idee van waardigheid, dat vrouwen menswaardig behandeld worden. Weet je wat voor mij succes is? Een vrouw die in haar eentje aan het hoofd staat van een huishouden met kinderen, die niet corrupt is, niet in de prostitutie is gegaan maar toch kans ziet haar kinderen naar school te sturen. Zo iemand is evenzeer geslaagd als iemand met een zakelijke, maatschappelijke of politieke carrière.

U heeft de Women's Lobby Group inmiddels verlaten en bent in 2000 als coördinator bij het Jubilee Zambia Schuldenproject aan een volgende zware klus begonnen: zorgen dat uw land zich ontdoet van de schuldenlast van bijna 7 miljard dollar.

Dit werk heeft nieuwe deuren in mijn leven geopend. Bij Jubilee kwamen er voor mij twee dimensies bij: internationale ontwikkeling en de lagere niveaus van de Zambiaanse samenleving. Dat laatste zal ik uitleggen: degenen die de campagne ondersteunen hebben de vereiste technische kennis, ze spreken het jargon van de internationale donoren en schuldeisers. Maar als de mensen die in grote armoede leven, de echte slachtoffers van het schuldenprobleem, zelf in beeld komen, krijgt de kwestie opeens een morele dimensie. Dat is belangrijk omdat de boodschap moet zijn dat het schuldenprobleem helemaal niet is opgelost.

De condities waaraan Zambia moet voldoen teneinde tot die kwijtschelding van schulden te komen, zijn desastreus. De levensstandaard is dramatisch gedaald. Door de privatisering zijn er tienduizenden banen verdwenen. Onderwijs en gezondheidszorg verschrompelen als gevolg van ingrijpende bezuinigingen. Ik zet me ervoor in dat de mensen die het slachtoffer van deze politiek zijn, zich betrokken gaan voelen bij de acties van Jubilee.

Hoe ziet u de toekomst van Zambia?

Ik ga weer studeren, ditmaal voor mijn doctorsgraad. Mijn onderwerp is de rol van de staat in de strijd tegen armoede. Chiluba, de zijnen en hun opvolgers hebben het op dat gebied laten afweten. Als we onszelf niet verbeteren, ziet het er slecht voor ons uit. De HIV/AIDS-epidemie woekert voort, de sociale conflicten tussen de tien procent *haves* en de negentig procent *have nots* stapelen zich na jarenlang non-beleid alleen maar hoger op. Slechts een handjevol mensen heeft toegang tot aidsremmers, onderwijs, sociale voorzieningen. Maar het is nog niet te laat. Ik hoop in elk geval dat de volgende generatie het beter heeft dan de onze •